

**FOLKETINGETS
OMBUDSMAND**

23. juni 2020

Temarapport 2019

Socialt anbragte mindre børn

Indhold

23. juni 2020

1. Indledning	4
2. Hvad har temabesøgene vist?	4
2.1. Hovedkonklusioner	4
2.2. Generelle anbefalinger mv.	5
2.3. Baggrunden for valg af tema og fokuspunkter	7
2.4. Hvordan gjorde ombudsmanden?	8
3. Fysisk magtanvendelse	10
3.1. Reglerne	10
3.2. Omfanget af anvendelsen af fysisk magt	11
3.3. Eksempler på indberetninger af fysisk magtanvendelse	11
3.4. Kendskab til voksenansvarsloven og magtanvendelse	14
3.5. Information om rettigheder	14
4. Undervisning i interne skoler	15
4.1. Reglerne	15
4.2. Antal elever i de interne skoler	16
4.3. Overenskomster	16
4.4. Visitation	17
4.5. Undervisning i fuld fagrække og timetal	18
4.6. Fritagelse for undervisning i fag	19
4.7. Fritagelse for test og prøver	20
4.8. Kommunens tilsyn med undervisningen i de interne skoler	21
5. Kontakt til pårørende	21
5.1. Reglerne	21
5.2. Børnenes samvær og kontakt med deres pårørende	22
5.3. Generelt om forældresamarbejdet	23
6. Sundhed	23
6.1. Reglerne	23

Dok.nr. 19/05400-1/CLA

6.2. Adgang til sundhedsbetjening	24
6.3. Medicinhåndtering	24
Bilag 1: Ombudsmandens arbejde med temaer.....	25
Bilag 2: Oversigt over besøgssteder og anbefalinger	27
Bilag 3: Tjekskema til gennemgang af indberetningsskemaer om fysisk magtanvendelse	42

1. Indledning

Socialt anbragte mindre børn var tema for de tilsynsbesøg, som ombudsmanden i samarbejde med Institut for Menneskerettigheder og DIGNITY – Dansk Institut Mod Tortur gennemførte på børneområdet i 2019.

Ved socialt anbragte børn menes i denne sammenhæng børn, der er anbragt uden for hjemmet på opholdssteder eller åbne døgninstitutioner efter serviceloven.

Ombudsmanden gennemførte i alt otte tilsynsbesøg for at belyse temaet. Ombudsmanden besøgte fem private opholdssteder og tre døgninstitutioner. Alle besøg var anmeldt på forhånd.

Målgruppen for årets tilsynsbesøg var børn i aldersgruppen 6-12 år. Besøgene omfattede uanset dette alle børn og unge under 18 år på besøgsstederne.

Seks af de otte besøgssteder havde interne skoler, og undervisningen i de interne skoler var omfattet af tilsynsbesøgene.

Under tilsynsbesøgene var der især fokus på:

- fysisk magtanvendelse
- undervisning
- kontakt til pårørende.

Derudover var der under tilsynsbesøgene fokus på bl.a. sundhedsmæssige forhold, herunder børnenes adgang til sundhedsbetjening og besøgsstederne medicinbehandling.

2. Hvad har temabesøgene vist?

2.1. Hovedkonklusioner

Fysisk magtanvendelse

- Fristerne for at registrere og indberette fysisk magt blev i vidt omfang ikke overholdt på besøgsstederne.
- Flere steder manglede der tilstrækkeligt kendskab til reglerne om voksenansvar og deres anvendelsesområde samt tilstrækkeligt kendskab til, hvordan magtanvendelse udøves mest skånsomt.

- Flere steder informerede ikke – i forbindelse med indflytningen – børn, unge og forældremyndighedsindehavere om deres rettigheder i relation til magtanvendelse mv.

Undervisning i interne skoler

- Alle interne skoler på nær en havde udfordringer med at overholde reglerne om undervisning i fuld fagrække og timetal samt reglerne om fritagelse for undervisning i fag, obligatoriske test og folkeskolens prøver.
- Flere interne skolars overenskomst med beliggenhedskommunen om undervisningen opfyldte ikke fuldt ud lovgivningens krav.

Kontakt til pårørende

- Overordnet set var stederne gode til at understøtte børnenes og de unges kontakt til deres pårørende.

Medicinhåndtering

- Flere steder overholdt ikke fuldt ud de gældende regler om medicinhåndtering.

Bilag 2 indeholder en oversigt over besøgsstederne og de anbefalinger, der blev afgivet i forbindelse med tilsynsbesøgene.

2.2. Generelle anbefalinger mv.

På baggrund af tilsynsbesøgene anbefaler ombudsmanden generelt, at

- opholdssteder og døgninstitutioner overholder fristerne for at registrere og indberette anvendelse af fysisk magt.
- opholdssteder og døgninstitutioner sikrer, at personalet, herunder i interne skoler, har tilstrækkeligt kendskab til voksenansvarsloven og dens anvendelsesområde samt hvilke greb, der bør anvendes i forbindelse med en magtanvendelse, så magtanvendelsen udøves mest skånsomt.
- opholdssteder og døgninstitutioner sikrer, at børn, unge og forældremyndighedsindehavere i forbindelse med barnets eller den unges indflytning informeres om deres rettigheder i relation til magtanvendelse og andre

indgreb i selvbestemmelsesretten, herunder klageadgang. Ombudsmanden anbefaler i den forbindelse, at opholdssteder og døgninstitutioner overvejer at udarbejde skriftligt materiale om rettigheder og klageadgang, der ved indflytningen kan udleveres til børnene, de unge og forældre-myndighedsindehavere.

- private opholdssteder med interne skoler – i samarbejde med beliggenhedskommunen – sikrer, at overenskomsterne om undervisning er i overensstemmelse med lovgivningen.
- opholdssteder og døgninstitutioner med interne skoler sikrer, at alle elever undervises i fuld fagrække og timetal, og at der kun gøres undtagelse herfra, hvis en elev – på baggrund af en konkret og individuel vurdering – fritages for undervisning i et eller flere fag eller får nedsat undervisningstiden.
- opholdssteder og døgninstitutioner med interne skoler sikrer, at fritagelser for undervisning i fag, obligatoriske test og folkeskolens prøver bliver truffet i overensstemmelse med reglerne, og at der er dokumentation herfor.
- opholdssteder og døgninstitutioner sikrer, at medicinhåndtering foregår i henhold til de gældende regler, og at stedernes medicininstrukser er udfærdiget i overensstemmelse med Sundhedsstyrelsens vejledning om udfærdigelse af instrukser.

Ombudsmanden vil drøfte opfølgningen på de generelle anbefalinger med henholdsvis Social- og Indenrigsministeriet, Børne- og Undervisningsministeriet og Sundheds- og Ældreministeriet og vil samtidig drøfte visse yderligere spørgsmål afdækket i forbindelse med tilsynsbesøgene med de relevante ministerier, jf. pkt. 3.3.2, 4.4.2 og 4.8.2 nedenfor.

Ombudsmanden vil også følge op på de generelle anbefalinger under fremtidige tilsynsbesøg.

På baggrund af tilsynsbesøgene i 2019 har ombudsmanden desuden af egen drift rejst et spørgsmål over for Social- og Indenrigsministeriet om voksenansvarslovens anvendelse over for børn og unge, der er anbragt i en plejefamilie, når de er i aflastning på et opholdssted eller en døgninstitution. Ombudsmanden har også over for ministeriet rejst spørgsmål om, hvilke elever i interne skoler der kan anvendes magt overfor i medfør af voksenansvarsloven. Sagen er ikke afsluttet.

2.3. Baggrunden for valg af tema og fokuspunkter

2.3.1. Mindre børn, der er anbragt uden for hjemmet, vil ofte være meget sårbare og have få ressourcer. De kan komme fra vanskelige opvækstvilkår med mistro og kan være særligt udfordret på grund af deres fysiske og mentale helbred. De kan have vanskeligt ved at forstå baggrunden for, at de ikke kan bo hjemme og være sammen med deres forældre, søskende og andre pårørende. De kan også have vanskeligt ved at gøre brug af de generelle tilbud om hjælp, der findes for børn og unge. Derfor kan deres rettigheder let komme under pres.

2.3.2. Ombudsmanden har normalt kun i meget begrænset omfang direkte kontakt med anbragte børn i aldersgruppen 6-12 år. Med temaet ønskede ombudsmanden at få øget indblik i forholdene for disse børn og undersøge deres forhold nærmere.

Under besøgene var det vigtigt for ombudsmanden bl.a. at få indblik i, i hvilket omfang der anvendes fysisk magt på opholdssteder og døgninstitutioner, hvor der er anbragt mindre børn, da det kan være voldsomt at blive udsat for fysisk magtanvendelse eller overvære, at andre bliver udsat herfor.

Det var også centralt for ombudsmanden at undersøge, om anbragte mindre børn, der går i interne skoler, får den undervisning, som de har krav på ifølge lovgivningen. Forskning viser nemlig, at uddannelse er den vigtigste faktor i forhold til, at tidligere anbragte børn får et almindeligt voksenliv.

Kontakt med pårørende er vigtig for børns trivsel under en anbringelse. I forbindelse med tilsynsbesøgene undersøgte ombudsmanden derfor også, i hvilket omfang børnene havde kontakt og samvær med deres pårørende, og i hvilket omfang besøgsstederne understøttede kontakten og samværet.

Under tilsynsbesøgene ønskede ombudsmanden desuden at få belyst børnenes adgang til sundhedsbetjening, herunder hvordan denne er tilrettelagt. Derudover undersøgte ombudsmanden besøgsstedernes medicinhåndtering. Det skyldes, at det er vigtigt, at personalet håndterer medicin i overensstemmelse med de gældende regler for at forebygge bl.a. fejlmedicinering.

Bilag 1 indeholder yderligere oplysninger om ombudsmandens arbejde med temaer.

2.4. Hvordan gjorde ombudsmanden?

2.4.1. Forud for tilsynsbesøgene bad ombudsmanden besøgsstederne om en række oplysninger med henblik på at belyse de forhold, som ombudsmanden ville fokusere på under besøgene. Der var tale om bl.a. følgende oplysninger:

- Retningslinjer for fysisk magtanvendelse og oplysning om, hvordan børn og forældremyndighedsindehavere får oplysning om deres rettigheder i relation til magtanvendelse og andre indgreb i selvbestemmelsesretten, herunder klageadgang.
- En oversigt over antallet af magtanvendelser for de seneste tre år med kopi af de fem seneste indberetninger om fysisk magtanvendelse over for børn på stedet.
- En redegørelse for årsagen til en eventuel udvikling i anvendelsen af fysisk magt, hvordan stedet forebygger anvendelsen af fysisk magt, og hvordan børn, der har været involveret i en fysisk magtanvendelse, får lejlighed til at udtale sig om episoden.
- Oplysning om børn, der ikke eller kun sjældent har kontakt med pårørende.
- En redegørelse for, hvordan børnenes adgang til kontakt med deres pårørende er tilrettelagt.
- Instruks for medicinbehandling.
- En redegørelse for, hvordan børnenes adgang til sundhedsbetjening er tilrettelagt.

Hvis opholdsstedet eller døgninstitutionen havde en intern skole, bad ombudsmanden desuden om at modtage bl.a. kopi af de tre seneste fritagelser for undervisning i et fag i den interne skole. Ombudsmanden bad endvidere de private opholdssteder om at modtage en kopi af overenskomsten med beliggenhedskommunen vedrørende den interne skole.

2.4.2. I ugen op til tilsynsbesøgene sendte ombudsmanden et brev til besøgsstederne, som indeholdt et kort til hvert enkelt barn, der var anbragt på stedet, med oplysning om ombudsmandens kommende besøg.

På kortet var der en QR-kode. Ved at benytte QR-koden kunne børnene få adgang til en film med information om ombudsmandens børnekontor, det kommende tilsynsbesøg og de emner, som besøgsholdet gerne ville tale

med børnene om. Filmen kan ses her: <http://boernekontoret.ombudsmanden.dk/besoeg/>

Ombudsmanden bad samtidig besøgsstederne om at hjælpe børnene med at se filmen, så alle blev orienteret om tilsynsbesøget.

Formålet var at få flest mulige børn i tale, fordi deres oplevelse af, hvordan det er at bo på et opholdssted eller en døgninstitution, er en væsentlig og vigtig informationskilde for ombudsmanden.

Under tilsynsbesøgene havde besøgsholdene samtaler med 77 børn og unge under 18 år, heraf 43 børn i aldersgruppen 6-12 år. Desuden talte besøgsholdene med pårørende og personale, herunder lærere i de interne skoler og medicinsansvarlige, der også bidrog med oplysninger om besøgsstederne. Endelig indhentede besøgsholdet oplysninger om besøgsstederne, herunder hvordan det er for børnene at bo på et opholdssted eller en døgninstitution, ved drøftelser med ledelsen under tilsynsbesøgene.

2.4.3. Tilsynsbesøgene blev gennemført som led i ombudsmandens almindelige tilsynsvirksomhed efter ombudsmandsloven og som led i ombudsmandens arbejde med at forebygge, at mennesker, der er eller kan blive berøvet deres frihed, udsættes for f.eks. umenneskelig eller nedværdigende behandling, jf. den valgfri protokol til FN-konventionen om tortur og anden grusom, umenneskelig eller nedværdigende behandling eller straf.

Derudover har ombudsmanden et særligt ansvar for at beskytte børns rettigheder efter bl.a. FN's Konvention om Barnets Rettigheder (børnekonventionen).

Ombudsmandens arbejde for at forebygge nedværdigende behandling mv. i henhold til protokollen udføres i samarbejde med Institut for Menneskerettigheder og DIGNITY – Dansk Institut Mod Tortur.

Institut for Menneskerettigheder og DIGNITY bidrager i samarbejdet med menneskeretlig og lægefaglig ekspertise. Dette betyder bl.a., at personale med ekspertise på disse områder deltager på vegne af de to institutioner i planlægning, gennemførelse af og opfølgning på tilsynsbesøg.

Desuden deltager en børnesagkyndig fra ombudsmanden i tilsynsbesøg på børneområdet.

3. Fysisk magtanvendelse

3.1. Reglerne

Barnets bedste skal komme i første række i alle foranstaltninger, der vedrører børn. Det fremgår af børnekonventionen.

Det følger af voksenansvarsloven, at personalet på opholdssteder og døgninstitutioner kan anvende fysisk magt over for et barn eller en ung, når visse angivne betingelser er opfyldt.

Anvendelse af fysisk magt må dog kun ske undtagelsesvist. Og anvendelse af fysisk magt må aldrig erstatte omsorg og socialpædagogisk indsats. Magt-anvendelsen skal desuden altid stå i et rimeligt forhold til det, der søges opnået, og skal udøves så skånsomt og kortvarigt, som omstændighederne tillader, og med størst mulig hensyntagen til barnets eller den unges personlige integritet.

Reglerne om fysisk magtanvendelse finder også anvendelse i de interne skoler tilknyttet opholdssteder og døgninstitutioner.

FYSISK MAGTANVENDELSE

Hvem og hvad

Personalet kan fastholde eller føre et barn eller en ung til et andet opholdsrum.

Hvornår

Der kan anvendes fysisk magt, når barnet eller den unge udviser en adfærd, herunder vedvarende chikane, der er til fare for barnet eller den unge selv eller andre på stedet.

Dokumentation og høring

Stedet skal registrere og indberette brug af fysisk magt.

Barnet eller den unge skal gøres bekendt med indberetningen og have lejlighed til at udtale sig.

Information

Barnet eller den unge og forældremyndighedsindehavere skal oplyses om deres rettigheder i relation til magtanvendelse og andre indgreb i selvbestemmelsesretten, herunder om klageadgang, når barnet eller den unge tager ophold på stedet.

3.2. Omfanget af anvendelsen af fysisk magt

Tilsynsbesøgene afdækkede, at der på hovedparten af stederne alene i begrænset omfang blev anvendt fysisk magt over for børnene. Nogle steder havde dog samlet set mange tilfælde af fysisk magtanvendelse – i alle de seneste tre år eller i enkelte år. I disse tilfælde var en betydelig del af magtanvendelserne centreret om et barn eller enkelte børn. Ofte boede det eller de pågældende børn ikke længere på stederne.

Alle besøgsstederne redegjorde i relevant omfang for, hvordan de arbejdede med at forebygge magtanvendelser ved hjælp af bl.a. såkaldt "low arousal", afledning, personaleskift og risikovurderinger.

Ombudsmanden gav fire steder anbefalinger om at fortsætte arbejdet med at forebygge og nedbringe antallet af magtanvendelser.

3.3. Eksempler på indberetninger af fysisk magtanvendelse

Ombudsmanden bad om at modtage de fem seneste indberetninger af fysisk magtanvendelse fra alle besøgsstederne.

Ombudsmanden modtog i alt 42 indberetninger om fysisk magtanvendelse, som blev gennemgået forud for tilsynsbesøgene (se tjekskema i bilag 3). Gennemgangen af indberetningerne dannede under tilsynsbesøgene grundlag for drøftelser mellem besøgsholdene og de besøgte steder.

3.3.1. Overholdelse af frister for at registrere og indberette fysisk magtanvendelse

Er der anvendt magt over for et barn eller en ung, skal anbringelsesstedets leder (eller dennes stedfortræder) ifølge reglerne om voksenansvar registrere hændelsen på et bestemt indberetningsskema inden for 24 timer. Den korte frist er først og fremmest af hensyn til barnets eller den unges retssikkerhed, men også af hensyn til det personale, der har været involveret.

Derefter skal anbringelsesstedets leder (eller dennes stedfortræder) uden ugrundet ophold sende kopi af indberetningsskemaet til den anbringende kommune samt orientere forældremyndighedsindehaveren. Ved kravet om "uden ugrundet ophold" forstås, at skemaerne skal sendes hurtigst muligt inden for 24 timer, når registreringen er fuldendt. Ved månedens udgang skal der sendes kopi af indberetningsskemaet til socialtilsynet, ligesom en eventuel kommunal eller regional driftsherre skal orienteres.

Hvis magtanvendelsen har fundet sted i en intern skole, skal magtanvendelsen desuden indberettes til beliggenhedskommunen (skolekommunen).

Gennemgangen af indberetningerne viste, at ingen af besøgsstederne fuldt ud overholdt fristerne for at registrere og indberette anvendelsen af fysisk

magt. I visse tilfælde oplyste stederne, at indberetning var sket, men blot ikke noteret korrekt i skemaerne. Flere steder gav udtryk for, at fristerne var meget korte og vanskelige at overholde, navnlig hvis magtanvendelsen fandt sted om fredagen eller i weekenden.

Ombudsmanden gav på dette grundlag anbefalinger til fem steder om at overholde fristerne for både at registrere og indberette magtanvendelser, mens to steder fik en anbefaling om at overholde fristerne for at indberette magtanvendelser. Et sted fik en anbefaling om at sikre, at indberetnings-skemaerne udfyldes retvisende for så vidt angår registrerings- og indberetnings-tidspunkt.

På den baggrund anbefaler ombudsmanden generelt, at opholdssteder og døgninstitutioner overholder fristerne for at registrere og indberette anvendelse af fysisk magt.

Ombudsmanden gav desuden anbefalinger om at sikre, at indberetnings-skemaerne blev udfyldt fyldestgørende. Ombudsmanden gav også anbefalinger om at anvende skemaet i voksenansvarsbekendtgørelsen til at registrere magtanvendelser foretaget i en intern skole, og om at magtanvendelser foretaget i en intern skole blev indberettet til beliggenhedskommunen (skolekommunen).

3.3.2. Ikke tilladte magtanvendelser

Under en fysisk magtanvendelse må personalet *fastholde* eller *føre* et barn eller ung til et andet opholdsrum.

Ved *fastholdelse* forstås, at et barn eller en ung kan fastholdes fysisk, f.eks. ved at holde fast om barnet eller den unge i form af, at man lægger armene omkring barnet/den unge, mens man står stille. Fastholdelse må aldrig omfatte vold, herunder voldelige førergreb, slag eller spark. Den, der udfører magtanvendelsen, må heller ikke lægge sig på oven på barnet eller den unge og fastholde den pågældende med sin kropsvægt.

Ved *føren* til et andet opholdsrum forstås, at et barn eller en ung kan føres til et andet lokale på anbringelsesstedet, f.eks. vedkommendes værelse. Når det drejer sig om mindre børn, vil fastholdelse og føren kunne ske ved, at barnet bæres til et andet opholdsrum. Når det drejer sig om større børn eller unge, vil fastholdelse og føren f.eks. kunne ske ved, at barnet eller den unge holdes fast om hånden og føres til et andet opholdsrum. Man kan også føre barnet eller den unge, mens man har armene rundt om den pågældende. Det afgørende er, at barnet eller den unge ikke lider nogen overlast.

Det er ikke alt personale på et opholdssted, en døgninstitution eller i en intern skole, der må anvende magt. Det er kun det personale, der udfører pædagogisk arbejde eller udfører undervisning i de interne skoler. Det vil sige, at f.eks. køkkenpersonale, rengøringspersonale og pedeller ikke må anvende magt.

Gennemgangen af indberetningerne viste eksempler på, at børn i alderen 8-13 år var blevet løftet eller båret i forbindelse med en fysisk magtanvendelse. Gennemgangen viste også, at fysisk magt i to tilfælde var blevet udført af en pedel.

Ombudsmanden gav på den baggrund anbefalinger om, at det sikres, at personalet er opmærksom på, at det ikke er tilladt at løfte større børn, og at der er opmærksomhed på, at det kun er pædagogisk personale mv., der kan anvende magt efter voksenansvarsloven.

Ombudsmanden vil drøfte problemstillingen om løft af børn, herunder aldersgrænsen for, hvornår personalet som led i en magtanvendelse må bære et mindre barn til et andet opholdsrum, med Social- og Indenrigsministeriet.

3.3.3. Inddragelse af barnet

Barnet eller den unge, der har været involveret i en fysisk magtanvendelse, skal gøres bekendt med den registrering, der foretages af episoden, og have lejlighed til at lade registreringen ledsage af sin egen redegørelse for episoden. Det følger af lovgivningen om voksenansvar.

Gennemgangen af indberetningerne viste, at børnene i de fleste, men ikke i alle tilfælde blev gjort bekendt med registreringen af magtanvendelsen. Tilsvarende viste gennemgangen, at personalet som hovedregel havde talt med – eller forsøgt at tale med – barnet om magtanvendelsen.

Alle besøgssteder oplyste, at de talte eller forsøgte at tale med børn, der havde været udsat for en fysisk magtanvendelse. Dette blev bekræftet under samtaler med de ansatte. De samtaler, som besøgsstederne havde med børn, der havde været udsat for magtanvendelser, kunne imidlertid ikke alle steder fuldt ud bekræfte, at det var tilfældet.

Ombudsmanden gav to steder en anbefaling om at sikre, at børnene og de unge gøres bekendt med registreringen af en magtanvendelse og får lejlighed til at lade registreringen ledsage af deres egen redegørelse for episoden. Derudover gav ombudsmanden et sted en anbefaling om at sikre, at børnene og de unge får lejlighed til at lade en indberetning om magtanvendelse ledsage af deres egen redegørelse for episoden.

3.4. Kendskab til voksenansvarsloven og magtanvendelse

Børn og unge, der bor på opholdssteder og døgninstitutioner eller går i interne skoler tilknyttet opholdssteder og døgninstitutioner, skal behandles værdigt, hensynsfuldt og i overensstemmelse med deres rettigheder. For at sikre dette er det bl.a. afgørende, at personalet kender de regler, der gælder for brug af fysisk magt over for børnene og de unge.

En fysisk magtanvendelse skal udføres så skånsomt og kortvarigt, som omstændighederne tillader, og med størst mulig hensyntagen til barnets eller den unges personlige integritet. Det forudsætter bl.a., at personalet har kendskab til, hvilke greb der bør anvendes i forbindelse med en magtanvendelse.

Under hovedparten af tilsynsbesøgene fik besøgsholdene det indtryk, at ikke alle medarbejdere, herunder i de interne skoler, havde tilstrækkeligt kendskab til voksenansvarslovens regler og anvendelsesområde eller tilstrækkeligt kendskab til, hvordan en magtanvendelse udøves mest skånsomt.

På den baggrund gav ombudsmanden fem steder en anbefaling om at sikre, at personalet, herunder i interne skoler, har tilstrækkeligt kendskab til voksenansvarslovens regler og anvendelsesområde. Ombudsmanden gav også tre steder en anbefaling, der havde til formål at sikre, at personalet får tilstrækkeligt kendskab til, hvilke greb der bør anvendes i forbindelse med en magtanvendelse, og hvordan en magtanvendelse udøves mest skånsomt.

I lyset heraf anbefaler ombudsmanden generelt, at opholdssteder og døgninstitutioner sikrer, at personalet, herunder i interne skoler, har tilstrækkeligt kendskab til voksenansvarsloven og dens anvendelsesområde samt til, hvilke greb der bør anvendes i forbindelse med en magtanvendelse, så magtanvendelsen udøves mest skånsomt.

3.5. Information om rettigheder

Det er vigtigt, at børn, unge og forældremyndighedsindehavere er orienteret om deres rettigheder.

I forbindelse med at et barn eller en ung anbringes på et opholdssted eller en døgninstitution, skal lederen oplyse barnet eller den unge samt forældremyndighedsindehaverne om deres rettigheder i relation til magtanvendelse og andre indgreb i selvbestemmelsesretten, herunder adgangen til at klage. Det følger af lovgivningen om voksenansvar.

Besøgene afdækkede, at flere besøgssteder ikke i forbindelse med indflytningen informerede børn, unge og forældremyndighedsindehavere om deres rettigheder i relation til magtanvendelse mv.

Nogle steder oplyste, at det var vanskeligt at orientere om muligheden for magtanvendelse på det tidspunkt, hvor et barn var ved at flytte ind. Informationen kunne virke voldsom og skræmmende og kunne give et forkert indtryk af stedet.

Flere forældre oplyste under samtalerne, at de ikke blev – eller ikke kunne huske, at de blev – informeret om deres rettigheder i relation til magtanvendelse i forbindelse med, at deres barn flyttede ind på opholdsstedet eller døgninstitutionen.

Ombudsmanden gav fem steder en anbefaling om at sikre, at børnene, de unge samt forældremyndighedsindehaverne ved indflytningen bliver informeret om deres rettigheder i relation til magtanvendelse og andre indgreb i selvbestemmelsesretten. Derudover gav ombudsmanden et sted en anbefaling om at færdiggøre udarbejdelsen af skriftligt materiale med oplysning om såvel børns som forældres rettigheder og klageadgang.

Ombudsmanden anbefaler generelt, at opholdssteder og døgninstitutioner sikrer, at børn, unge og forældremyndighedsindehavere i forbindelse med barnets eller den unges indflytning informeres om deres rettigheder i relation til magtanvendelse og andre indgreb i selvbestemmelsesretten, herunder klageadgang. Ombudsmanden anbefaler i den forbindelse, at opholdssteder og døgninstitutioner overvejer at udarbejde skriftligt materiale om rettigheder og klageadgang, der ved indflytningen kan udleveres til børnene, de unge og forældremyndighedsindehavere.

4. Undervisning i interne skoler

4.1. Reglerne

Et barn har ret til uddannelse. Det følger af børnekonventionen.

Reglerne om undervisning i grundskolen fremgår af folkeskoleloven med tilhørende bekendtgørelser og vejledninger. Der er bl.a. udstedt en bekendtgørelse om specialundervisningen mv. i interne skoler på opholdssteder og døgninstitutioner. På tidspunktet for tilsynsbesøgene gjaldt bekendtgørelse nr. 702 af 23. juni 2014 om specialundervisning og anden specialpædagogisk bistand efter folkeskoleloven i dagbehandlingstilbud og anbringelsessteder (nu bekendtgørelse nr. 693 af 26. maj 2020).

Børn og unge, der undervises i en intern skole, har ret til samme undervisning som børn og unge, der går i en folkeskole. Det vil sige, at de skal have undervisning i folkeskolens fulde fagrække og i det antal timer, som er fastsat i folkeskoleloven.

En intern skole skal være normeret til mindst 10 elever ved skoleårets begyndelse.

4.2. Antal elever i de interne skoler

Ombudsmanden bad alle besøgsstederne om at oplyse bl.a., hvilket skoletilbud børnene havde. Nogle børn gik i interne skoler, andre gik i almindelig folkeskole eller specialskole. Undervisningen i almindelige folkeskoler og specialskoler var ikke omfattet af tilsynsbesøgene.

I de interne skoler gik der typisk mellem 12 og 17 elever.

I fem af de seks interne skoler, ombudsmanden besøgte, gik der både børn anbragt på stedet (interne elever) og børn, der boede hjemme eller var anbragt på et andet anbringelsessted (eksterne elever). I en af de interne skoler gik der udelukkende interne elever.

4.3. Overenskomster

4.3.1. Et privat opholdssted med en intern skole skal indgå en overenskomst med beliggenhedskommunen om undervisningen. I bekendtgørelsen om specialundervisning mv. (nævnt i pkt. 4.1 ovenfor) er der opregnet en række elementer, som overenskomsten som minimum skal indeholde, herunder den pædagogisk-psykologiske betjening samt registrering og indberetning til kommunalbestyrelsen af magtanvendelse over for elever.

Ombudsmanden besøgte fem private opholdssteder med intern skole.

4.3.2. Under tilsynsbesøgene på opholdssteder med interne skoler undersøgte ombudsmanden, om opholdsstederne havde indgået en overenskomst med beliggenhedskommunen, og om overenskomstens indhold opfyldte kravene i bekendtgørelsen.

Alle fem opholdssteder med interne skoler havde indgået en overenskomst med beliggenhedskommunen om undervisningen, men ingen af de fem overenskomster opfyldte fuldt ud bekendtgørelsens krav til deres indhold.

En overenskomst indeholdt f.eks. ikke bestemmelser om registrering og indberetning til beliggenhedskommunen af magtanvendelser over for elever i den interne skole. Andre overenskomster havde sådanne bestemmelser, men enten indeholdt de ikke en dækkende beskrivelse af retsgrundlaget for anvendelse af magt, eller også var beskrivelsen ikke korrekt. Tilsvarende var flere overenskomsters beskrivelse af den pædagogisk-psykologiske betjening så kortfattet, at den ikke var dækkende.

Ombudsmanden gav på den baggrund de fem opholdssteder en anbefaling om – i samarbejde med beliggenhedskommunen – at opdatere overenskomsten om undervisning i den interne skole.

På den baggrund anbefaler ombudsmanden generelt, at private opholdssteder med interne skoler – i samarbejde med beliggenhedskommunen – sikrer, at overenskomsten om undervisning er i overensstemmelse med de gældende regler.

4.4. Visitation

4.4.1. Hvis en kommune ønsker at anbringe et barn på et anbringelsessted, der ligger i en anden kommune, skal den anbringende kommune inddrage beliggenhedskommunen forud for anbringelsen, med henblik på at der kan etableres en faglig dialog om barnets undervisningstilbud. Sker anbringelsen akut, skal den anbringende kommune senest ved anbringelsen af barnet give beliggenhedskommunen meddelelse herom med henblik på at få etableret den faglige dialog om elevens undervisningstilbud. Det fremgår af de gældende regler, jf. pkt. 4.1 ovenfor.

Der må desuden højst gå tre uger (15 skoledage) fra anbringelsen, før barnet får et undervisningstilbud. I den mellemliggende periode skal der etableres enkeltmandsundervisning, medmindre den anbringende kommune kan godkende et andet undervisningstilbud.

4.4.2. Flere steder oplyste, at det er et generelt problem, at de anbringende kommuner enten slet ikke eller meget sent, eventuelt først efter at barnet er flyttet ind, kontakter beliggenhedskommunen angående et skoletilbud til barnet. Et sted oplyste, at det oplevede, at de anbringende kommuner tog direkte kontakt til stedet angående et skoletilbud i stedet for at kontakte beliggenhedskommunen, hvilket vanskeliggjorde og forsinkede visitationen af børnene til et skoletilbud.

Oplysningerne kan tyde på, at nogle kommuner ikke har tilstrækkeligt kendskab til eller opmærksomhed på, hvornår og hvem de skal kontakte angående skoletilbud til børn, der ønskes anbragt på et anbringelsessted i en anden kommune. Som konsekvens heraf forsinkes visitationen af anbragte børn til et skoletilbud i nogle tilfælde, således at børnene i en periode ikke får den undervisning, de har krav på.

Ombudsmanden gav ingen anbefalinger om dette emne, men vil drøfte spørgsmålet med Social- og Indenrigsministeriet og Børne- og Undervisningsministeriet.

4.5. Undervisning i fuld fagrække og timetal

4.5.1. Som nævnt ovenfor har børn og unge, der undervises i en intern skole, ret til undervisning i folkeskolens fulde fagrække og i det antal timer, som er fastsat i folkeskoleloven.

Fagrække og timetal, herunder minimumstimetallet i henholdsvis dansk og historie samt det samlede årlige minimumstimetal, varierer fra klassetrin til klassetrin.

4.5.2. I de interne skoler på de besøgssteder, som ombudsmanden besøgte, var eleverne flere steder delt op i to eller tre grupper, således at hver gruppe omfattede elever på forskellige klassetrin. Et sted havde inddelt eleverne i tre grupper – en gruppe for de små elever i alderen 9-10 år, en anden gruppe for elever i konfirmationsalderen og en tredje gruppe for elever i 9. og 10. klasse. Et andet sted havde inddelt eleverne i to grupper – en gruppe for elever i 1.-3. klasse og en anden gruppe for elever i 7.-9. klasse.

Det forhold, at børnene blev undervist i grupper på tværs af klassetrin, betød, at der i flere tilfælde var tvivl om, hvorvidt de enkelte elever fik undervisning i fuld fagrække og timetal svarende til deres klassetrin.

Besøgene afdækkede endvidere, at de interne skoler var særligt udfordret i forhold til at tilbyde undervisning i fysik og kemi. Kun to af de seks interne skoler havde eget fysiklokale. Den ene af de to interne skoler brugte imidlertid ikke sit fysiklokale til fysikundervisning. I nogle af de interne skoler fandt fysikundervisningen sted på en lokal folkeskole. To interne skoler tilbød ikke undervisning i fysik og kemi.

Under et af besøgene oplyste ledelsen, at det gav anledning til en del udfordringer at skulle undervise i fuld fagrække. Et andet sted gav de ansatte i skolen bl.a. udtryk for, at undervisning i fuld fagrække langt fra altid gav mening i forhold til de elever, der gik i den interne skole.

Besøgene afdækkede, at tre af de seks interne skoler ikke overholdt reglerne om undervisning i fuld fagrække og timetal. To af disse skoler arbejdede dog på at sikre, at der blev undervist i fuld fagrække og timetal.

Ombudsmanden gav på den baggrund to steder en anbefaling om at fortsætte arbejdet med at sikre, at reglerne om undervisning i fuld fagrække og timetal overholdes. Et sted fik en anbefaling om at sikre overholdelsen af reglerne om undervisning i fuld fagrække.

Ombudsmanden anbefaler generelt, at opholdssteder og døgninstitutioner med interne skoler sikrer, at alle elever undervises i fuld fagrække og timetal,

og at der kun gøres undtagelse herfra, hvis en elev – på baggrund af en konkret og individuel vurdering – fritages for undervisning i et eller flere fag eller får nedsat undervisningstiden.

4.6. Fritagelse for undervisning i fag

4.6.1. Det er muligt at fritage elever for undervisning i et eller flere fag, dog ikke dansk og matematik. Det følger af de bekendtgørelser om specialundervisning, der er udstedt i medfør af folkeskoleloven.

Det er kun muligt at fritage en elev for undervisning i et fag, hvis eleven har usædvanligt store vanskeligheder i faget, således at det ikke skønnes hensigtsmæssigt at give eleven specialundervisning i det pågældende fag.

Fritagelse for undervisning i et fag skal ske på baggrund af en konkret og individuel vurdering af elevens vanskeligheder i faget. Det er f.eks. ikke muligt at fritage en elev – eller en gruppe af elever – for undervisning i et fag med den begrundelse, at den interne skole ikke har en lærer, der kan undervise i faget, at den interne skole ikke har et særligt indrettet lokale til faget, eller at der kun er en eller enkelte elever, der skal undervises i det pågældende fag.

En afgørelse om at fritage en elev for undervisning i et fag træffes af skolens leder på grundlag af en pædagogisk-psykologisk vurdering. Derudover skal forældrene give samtykke til fritagelsen.

Hvis en elev fritages for undervisning i et eller flere fag, skal eleven have anden undervisning i stedet for det eller de pågældende fag. Det er således ikke muligt at nedsætte en elevs undervisningstid ved at fritage eleven for undervisning i et eller flere fag.

4.6.2. I forbindelse med tilsynsbesøgene på opholdssteder og døgninstitutioner med interne skoler modtog ombudsmanden materiale vedrørende syv fritagelser for undervisning i et eller flere fag. Fritagelserne var generelt ikke truffet i overensstemmelse med regelgrundlaget, ligesom de ikke var fyldestgørende begrundet.

Den grundlæggende betingelse for fritagelse – at eleven har usædvanligt store vanskeligheder i faget, således at det ikke skønnes hensigtsmæssigt at give eleven specialundervisning i det pågældende fag – var i flere tilfælde ikke omtalt i fritagelserne, ligesom flere af fritagelserne ikke indeholdt en beskrivelse af elevens vanskeligheder i det fag, som eleven blev fritaget for undervisning i.

Det fremgik ikke af nogen af fritagelserne, at der var indhentet en pædagogisk-psykologisk vurdering fra kommunen, eller at afgørelserne om fritagelse

var truffet på grundlag af en sådan pædagogisk-psykologisk vurdering. I en af fritagelserne var det anført, at ”PPR” i beliggenhedskommunen var orienteret om fritagelsen.

Det er vigtigt, at elever kun fritages for undervisning i et eller flere fag, hvis de grundlæggende betingelser herfor er opfyldt. Det er derfor også vigtigt, at de interne skoler kan dokumentere grundlaget for fritagelsen, at forældrene har givet samtykke til fritagelsen, og at afgørelsen er truffet på grundlag af en pædagogisk-psykologisk vurdering.

Ombudsmanden gav fem steder en anbefaling om at sikre, at reglerne om fritagelse for undervisning i fag overholdes.

Ombudsmanden anbefaler generelt, at opholdssteder og døgninstitutioner med interne skoler sikrer, at afgørelser om fritagelse for undervisning i fag bliver truffet i overensstemmelse med reglerne, og at der er dokumentation herfor.

4.7. Fritagelse for test og prøver

4.7.1. Elever, der går i interne skoler, skal gennemføre obligatoriske test og aflægge folkeskolens prøver på samme måde som elever, der undervises i folkeskolen, medmindre eleverne fritages efter de særlige regler, der gælder herfor. Det følger af bekendtgørelser udstedt i medfør af folkeskoleloven.

I forbindelse med en afgørelse om fritagelse for en obligatorisk test skal skolens leder efter samråd med elevens forældre – og så vidt muligt eleven selv – fastlægge, hvilke andre metoder til evaluering af eleven der skal træde i stedet for den obligatoriske test.

På tilsvarende måde skal en afgørelse om fritagelse for aflæggelse af en prøve ledsages af en beslutning om, hvordan elevens udbytte af undervisningen kan evalueres på anden vis.

4.7.2. Fra fire af de seks steder med intern skole modtog ombudsmanden materiale vedrørende syv fritagelser for obligatoriske test og fem fritagelser for folkeskolens prøver.

Flere af fritagelserne indeholdt ikke oplysninger om baggrunden for fritagelsen, om eleven og dennes forældre var blevet inddraget i beslutningen om fritagelse eller om, hvordan man i stedet ville evaluere eleven.

Ombudsmanden gav på den baggrund to steder en anbefaling om at være opmærksom på reglerne om henholdsvis obligatoriske test i folkeskolen og folkeskolens prøver, herunder reglerne om fritagelse for test og prøver.

Ombudsmanden anbefaler generelt, at opholdssteder og døgninstitutioner med interne skoler sikrer, at afgørelser om fritagelse for obligatoriske test og folkeskolens prøver bliver truffet i overensstemmelse med reglerne, og at der er dokumentation herfor.

4.8. Kommunens tilsyn med undervisningen i de interne skoler

4.8.1. En kommune skal føre tilsyn med undervisningen i interne skoler på opholdssteder og døgninstitutioner beliggende i kommunen. Kommunens tilsyn skal sikre, at undervisningen i de interne skoler lever op til kravene i folkeskoleloven med tilhørende bekendtgørelser, herunder kravene til fagrække, minimumstimetotal, samlet undervisningstid mv. Tilsynet skal endvidere sikre, at reglerne om fritagelse for fag, obligatoriske test og folkeskolens prøver overholdes.

Formålet med kommunernes tilsyn er således at sikre, at elever, der undervises i interne skoler, får den undervisning, de har krav på.

4.8.2. Tilsynsbesøgene afdækkede, at en kommune i forhold til to interne skoler ikke havde ført tilsyn med undervisningen siden 2017.

I de resterende tilfælde var kommunernes tilsynsrapporter meget kortfattede i omtalen af fagrække, minimumstimetotal, samlet undervisningstid og fritagelser for fag, obligatoriske test og folkeskolens prøver. Nogle rapporter indeholdt oplysninger om f.eks. fritagelser for fag, test og prøver, men ikke en vurdering af om reglerne herfor var overholdt.

Da tilsynsbesøgene ikke var rettet mod beliggenhedskommunerne, gav ombudsmanden ingen anbefalinger om dette emne. De steder, hvor beliggenhedskommunen deltog i besøget, blev kvaliteten af tilsynet og tilsynsrapporten drøftet med kommunen.

Ombudsmanden vil drøfte kommunernes tilsyn med undervisningen i de interne skoler og kvaliteten af tilsynsrapporterne med Børne- og Undervisningsministeriet.

5. Kontakt til pårørende

5.1. Reglerne

Et barn har ret til at opretholde regelmæssig kontakt til begge forældre, hvis barnet lever adskilt fra den ene eller begge forældre, medmindre det strider mod barnets tarv. Det følger af børnekonventionen.

Det fremgår også af lov om social service, at børn har ret til samvær og kontakt med forældre og netværk, herunder søskende, bedsteforældre, øvrige familiemedlemmer, venner mv., under en anbringelse uden for hjemmet.

Kommunalbestyrelsen skal om nødvendigt træffe afgørelse om omfanget og udøvelsen af samværet og kontakten og kan fastsætte nærmere vilkår herfor. Ved afgørelsen lægges der særlig vægt på hensynet til barnet og formålet med anbringelsen.

Hvis det er nødvendigt af hensyn til barnets sundhed eller udvikling, kan børn og unge-udvalget træffe afgørelse om, at samværet i en periode skal være overvåget, eller at samvær, brev-, mail- eller telefonforbindelse mellem barnet og forældrene eller netværket afbrydes.

5.2. Børnenes samvær og kontakt med deres pårørende

Langt hovedparten af de børn, der boede på besøgsstederne, havde kontakt til deres pårørende. Kontakten kunne – ud over samvær – bestå i telefon- og FaceTime-samtaler samt SMS'er.

Nogle børn havde indskrænket eller kun sparsomt samvær og kontakt med forældre og andre pårørende, f.eks. overvåget samvær eller kun få timers samvær hver måned.

Der var kun enkelte børn, der ikke havde kontakt til deres pårørende. I nogle tilfælde var det, fordi barnet ikke ønskede det.

Nogle børn ønskede mere samvær med deres pårørende, end de havde.

Det var forskelligt, hvorledes besøgsstederne blev gjort bekendt med de afgørelser om begrænsning af samvær og kontakt, som blev truffet af myndighederne. Et sted blev orienteret telefonisk, mens et andet sted nogle gange modtog kopi af den afgørelse, der var truffet om begrænsning af samværet eller kontakten med de pårørende.

Et sted gav udtryk for, at det var vanskeligt at håndhæve de begrænsninger, der blev fastsat angående telefonisk kontakt til pårørende, f.eks. i forhold til børn, der gik i et eksternt skoletilbud.

Et andet sted gav udtryk for, at det kunne være problematisk, at børnene havde mobiltelefoner hos sig, når de skulle sove, bl.a. fordi det gjorde det muligt for børnene at ringe til forældrene.

Det var ombudsmandens indtryk, at stederne generelt understøttede samværet og kontakten mellem børnene og deres pårørende. For eksempel oplyste et sted, at de havde hjulpet børn med at genetablere kontakten til forældre,

der havde været fraværende i barnets liv, eller som barnet havde mistet kontakten til. Et andet sted oplyste, at de – hvis relationen mellem forældre og barn var meget udfordret – i videst muligt omfang sørgede for at skabe kontakt mellem barnet og dets øvrige netværk.

Ombudsmanden gav ingen anbefalinger til besøgsstederne om dette emne.

5.3. Generelt om forældresamarbejdet

Overordnet set fik ombudsmanden indtryk af, at stederne prioriterede samarbejdet med forældrene højt, og at nogle steder strakte sig langt for at få samarbejdet til at fungere. To steder arbejdede systematisk med at inddrage forældrene.

Flere steder arrangerede aktiviteter, der havde til formål at inddrage forældre og andre pårørende i børnenes liv. Der var bl.a. tale om fællesspisning, familiedage, nyhedsbreve, sommer- og julearrangementer. Et sted havde barnets kontaktperson faste ugentlige telefonsamtaler med forældrene, et andet sted havde etableret et forældrepanel.

Enkelte steder oplyste, at de fra tid til anden oplevede udfordringer i forældresamarbejdet, f.eks. forældre, der mødte uanmeldt op – eventuelt i påvirket tilstand – men at der ikke var tale om et stort eller generelt problem.

Nogle af de forældre, som besøgsholdene talte med, var tilfredse med samarbejdet, andre var ikke tilfredse. De forældre, der ikke var tilfredse med samarbejdet, oplyste, at de savnede at blive inddraget og informeret om, hvordan det gik deres børn.

Ombudsmanden gav ingen anbefalinger til besøgsstederne om dette emne.

6. Sundhed

6.1. Reglerne

Et barn har ret til at nyde den højest opnåelige sundhedstilstand, adgang til at få sygdomsbehandling og genoprettelse af helbredet. Det følger af børnekonventionen.

Korrekt håndtering af medicin er afgørende for patientsikkerheden, og Sundhedsstyrelsen har udstedt dels en vejledning om udfærdigelse af instrukser, dels en vejledning om ordination og håndtering af lægemidler. Derudover har Styrelsen for Patientsikkerhed udgivet pjecen "Korrekt håndtering af medicin – Et værktøj for plejecentre, hjemmepleje, hjemmesygepleje, bosteder m.v.".

6.2. Adgang til sundhedsbetjening

Børnene og de unge var tilknyttet praktiserende læger. Flere steder var alle børnene og de unge tilknyttet samme læge, lægepraksis eller lægehus.

Enkelte steder oplyste, at de havde en praksis, hvorefter børnene og de unge fik foretaget et sundhedstjek hos lægen kort efter indflytning.

Flere steder oplyste, at personalet hjalp børnene med at bestille tid hos lægen, hvis de havde behov for eller gav udtryk for et ønske om at komme til lægen. Større børn bestilte typisk selv en tid hos lægen. Personalet ledsagede børnene ved behov og deltog i samtalen med lægen, hvis barnet ønskede det. Børnene havde også mulighed for at have en fortrolig samtale med lægen, hvis de ønskede det.

Børnene fulgte normalt børnevaccinationsprogrammet. Enkelte steder oplyste dog, at det kunne være vanskeligt at få overblik over tidligere vaccinationer, ligesom det kunne være vanskeligt at få forældresamtykke til vaccinationer.

6.3. Medicinhåndtering

Besøgene afdækkede, at flere steder ikke fuldt ud overholdt de gældende regler om medicinhåndtering.

Hovedparten af de besøgte steder fik anbefalinger om at sikre, at medicinhåndtering foregår efter de gældende regler. Manglerne bestod f.eks. i, at der ikke var navn og CPR-nummer på medicindoseringsæsker, og at ophældt medicin, herunder p.n.-medicin (dvs. medicin, der må tages eller gives efter behov), ikke var mærket korrekt. I en række tilfælde fik stederne anbefalinger om enten at udarbejde eller opdatere deres medicininstruks med henblik på at sikre, at den overholdt Sundhedsstyrelsens vejledning om udfærdigelse af instrukser.

Ombudsmanden anbefaler generelt, at opholdssteder og døgninstitutioner sikrer, at medicinhåndtering foregår i henhold til de gældende regler, og at stedernes medicininstrukser er udfærdiget i overensstemmelse med Sundhedsstyrelsens vejledning om udfærdigelse af instrukser.

Med venlig hilsen

Niels Fenger

Bilag 1: Ombudsmandens arbejde med temaer

1. Temaer for tilsyn

Hvert år vælger ombudsmanden i samarbejde med Institut for Menneskerettigheder og DIGNITY – Dansk Institut Mod Tortur et eller flere temaer for årets tilsynsbesøg.

Valget af tema afhænger især af, hvor der er grund til at gøre en ekstra tilsynsindsats. Ofte vælger ombudsmanden et snævert tema såsom sikringscelleanbringelse i kriminalforsorgen. Andre gange vælger ombudsmanden et bredt tema, eksempelvis børn og unge, som på grund af vidtgående og varigt nedsat fysisk og/eller psykisk funktionsevne opholder sig eller bor på institution.

Temaerne giver ombudsmanden mulighed for at inddrage aktuelle emner i tilsynsvirksomheden og også for at gå i dybden og på tværs med bestemte problemstillinger og indhøste erfaringer om praksis, herunder bedste praksis.

Et hovedformål med tilsynsbesøgene i det pågældende år er at belyse og undersøge årets temaer. Hovedparten af årets tilsynsbesøg foregår derfor på institutioner, hvor temaerne er relevante.

2. Rapporter om temaer

Ved afslutningen af året afrapporterer ombudsmanden sammen med Institut for Menneskerettigheder og DIGNITY resultaterne af årets tilsynsvirksomhed.

Temaerne bliver navnlig afrapporteret i særskilte rapporter om de enkelte temaer. I rapporterne sammenfatter og formidler ombudsmanden de væsentligste resultater af temaerne.

3. Generelle anbefalinger

Resultater af temaer kan være generelle anbefalinger til myndighederne. Det kan eksempelvis være en anbefaling om at udarbejde en politik for forebyggelse af vold og trusler mellem brugere indbyrdes.

Generelle anbefalinger er baseret på ombudsmandens erfaringer på området. De vil normalt også være givet som konkrete anbefalinger til bestemte institutioner under årets tilsynsbesøg.

Typisk vil ombudsmanden drøfte opfølgningen på sine generelle anbefalinger med de centrale myndigheder. Desuden vil ombudsmanden følge op på dem under tilsynsbesøg.

De generelle anbefalinger har et forebyggende sigte. Baggrunden for det forebyggende arbejde på tilsynsområdet er, at ombudsmanden er udpeget som

national forebyggende mekanisme efter den valgfri protokol til FN-konventionen om tortur og anden grusom, umenneskelig eller nedværdigende behandling eller straf.

Temaraapporterne bliver offentliggjort på ombudsmandens hjemmeside, www.ombudsmanden.dk. Desuden sender ombudsmanden rapporterne til de relevante myndigheder, så myndighederne kan lade dem indgå i deres overvejelser på de forskellige områder. Ombudsmanden sender også temaraapporten til de institutioner mv., som ombudsmanden har besøgt det pågældende år. Endelig orienterer ombudsmanden Folketinget om rapporterne.

Der henvises i øvrigt til ombudsmandens tilsynsmanual:

http://www.ombudsmanden.dk/ombudsmandensarbejde/ombudsmandens_sagstyper/tilsyn/tilsynsmanual/

Bilag 2: Oversigt over besøgssteder og anbefalinger

Hvor	Hvad	Samtaler med brugere ¹	Samtaler med pårørende mfl.	DIGNITY deltog	IMR deltog	Anbefalinger
8 besøg		80 samtaler	40 samtaler	7 besøg	3 besøg	Besøg afsluttet med anbefalinger: 8 Besøg afsluttet uden anbefalinger: 0

¹ Antallet af børn og unge, som besøgsholdene havde samtaler med.

Hvor	Hvad	Samtaler med brugere ²	Samtaler med pårørende mfl.	DIGNITY deltog	IMR deltog	Anbefalinger
Villa Kokkedal, Hørsholm	Åben døgninstitution for børn og unge	7	7			<ul style="list-style-type: none"> • Tilstræber at overholde frister for at registrere og indberette magtanvendelse. • Sikrer – i overensstemmelse med Center for Socialpædagogik og Psykiatri retningslinje og arbejdsgang for magtanvendelser i CSP – at det af indberetningsskemaerne altid fremgår, hvad der er gået forud for selve magtanvendelsen. • Sikrer fyldestgørende udfyldning af indberetningsskemaerne, f.eks. hvornår skemaet er sendt til socialtilsynet. • Overvejer (eventuelt i samarbejde med kommunen) at udarbejde interne retningslinjer om magtanvendelse, der på en letforståelig måde forklarer, hvad personalet må og ikke må. • Færdiggør (eventuelt i samarbejde med kommunen) udarbejdelsen af skriftligt materiale med oplysninger om såvel børn som forældres rettigheder og klageadgang. • Færdiggør arbejdet med at fastsætte en skriftlig husorden. • Sikrer sig, at alle medarbejdere er opmærksomme på, at voksenansvarsloven ikke finder anvendelse over for børn i aflastning. • Sikrer sig, at der i overensstemmelse med CSP's retningslinje udarbejdes en lokal procedure for opfølgning på magtanvendelse.

² Antallet af børn og unge, som besøgsholdene havde samtaler med.

Hvor	Hvad	Samtaler med brugere ³	Samtaler med pårørende mfl.	DIGNITY deltog	IMR deltog	Anbefalinger
Mini-institutionerne Solbrinken, Toften og Sølyst, Aarhus	Åben døgninstitution for børn og unge	17	3	√		<ul style="list-style-type: none"> Sikrer, at medarbejderne – i overensstemmelse med deres ønske – bliver oplært/undervist i, hvordan fysisk magtanvendelse i praksis udføres, herunder så skånsomt som muligt. Sikrer, at der sker evaluering af magtanvendelser med personalet, og at dette kommer til at fremgå af Mini-institutionernes vejledning om magtanvendelser. Sikrer, at børnene og de unge samt forældremyndighedsindehavere får information om deres rettigheder i relation til magtanvendelser og andre indgreb i selvbestemmelsesretten, herunder klageadgang, når børnene og de unge tager ophold på stedet, jf. voksenansvarsbekendtgørelsens § 24, stk. 1, 1. pkt. Justerer vejledningen om magtanvendelser, så det fremgår, at børn og unge over 12 år kan klage over en fysisk magtanvendelse til kommunalbestyrelsen. Sikrer, at indberetningsskemaerne udfyldes retvisende for så vidt angår registrerings- og indberetningstidspunkt. Sikrer, at personalet har kendskab til Aarhus Kommunes beredskab vedrørende vold og seksuelle overgreb samt mistanke herom, og at ledelsen derudover overvejer at udarbejde egne retningslinjer om forebyggelse af vold og seksuelle overgreb mellem børnene/de unge indbyrdes.

³ Antallet af børn og unge, som besøgsholdene havde samtaler med.

Hvor	Hvad	Samtaler med brugere ⁴	Samtaler med pårørende mfl.	DIGNITY deltog	IMR deltog	Anbefalinger
Hostruphøj S/I, Hobro	Socialpædagogisk opholdssted for børn og unge Intern skole	10	2	√		<ul style="list-style-type: none"> • Fortsætter arbejdet med at forebygge og nedbringe antallet af magtanvendelser. • Ajourfører procedurebeskrivelsen vedrørende magtanvendelser, så den henviser til de gældende regler i voksenansvarslovgivningen. • Overvejer at udbygge procedurebeskrivelsen vedrørende magtanvendelser med en let tilgængelig vejledning til personalet om de gældende regler om magtanvendelse. • Sikrer, at børn, unge, forældremyndighedsindehavere og eventuelle værger – i forbindelse med, at børnene og de unge tager ophold på stedet – informeres om deres rettigheder i relation til magtanvendelse (og andre indgreb i selvbestemmelsesretten). • Sikrer, at personalet, herunder personalet i den interne skole, er bekendt med voksenansvarslovens anvendelsesområde. • Sikrer, at personalet er opmærksom på, at det ikke er tilladt at løfte og bære børnene og de unge i forbindelse med en magtanvendelse. • Sikrer, at begrundelserne i indberetninger om magtanvendelse er fyldestgørende. • Tilstræber at overholde fristerne for indberetning af magtanvendelser. <p>(Fortsættes næste side.)</p>

⁴ Antallet af børn og unge, som besøgsholdene havde samtaler med.

Hvor	Hvad	Samtaler med brugere ⁴	Samtaler med pårørende mfl.	DIGNITY deltog	IMR deltog	Anbefalinger
Hostruphøj S/I, Hobro (fortsat)						<ul style="list-style-type: none"> • Sikrer, at magtanvendelser, der er foretaget i den interne skole, indberettes til beliggenhedskommunen. • I samarbejde med Mariagerfjord Kommune opdaterer overenskomsten om undervisning i den interne skole med et afsnit om registrering og indberetning til kommunalbestyrelsen af magtanvendelse over for eleverne. • Sikrer, at reglerne om fritagelse for undervisning i enkelte fag overholdes. • Er opmærksom på reglerne om henholdsvis obligatoriske test i folkeskolen og folkeskolens prøver, herunder reglerne om fritagelse for test og prøver. • Reviderer husreglerne, således at de ikke indeholder bestemmelser, der vil kunne udgøre et indgreb i børnenes og de unges selvbestemmelsesret. • Fortsætter arbejdet med at implementere politikken om forebyggelse af vold og seksuelle overgreb. • Overvejer baggrunden for afsnittet i retningslinjerne om forebyggelse af vold og seksuelle overgreb om, at børnene ikke må være kærestere med hinanden, kysse og berøre hinanden, og i lyset heraf sikrer, at retningslinjen – hvis den bevares – i sit indhold og anvendelse ikke går længere, end hvad hensynet til opholdsstedets formål og virke tilsigter, herunder ikke udgør en uforholdsmæssig begrænsning i børnenes og de unges rettigheder. <p>(Fortsættes næste side.)</p>

Hvor	Hvad	Samtaler med brugere ⁴	Samtaler med pårørende mfl.	DIGNITY deltog	IMR deltog	Anbefalinger
Hostruphøj S/I, Hobro (fortsat)						<ul style="list-style-type: none"> Opdaterer medicininstrukserne i forhold til datering og præcisering af målgruppe i henhold til vejledning om udfærdigelse af instrukser.

Hvor	Hvad	Samtaler med brugere ⁵	Samtaler med pårørende mfl.	DIGNITY deltog	IMR deltog	Anbefalinger
Altiden Solskovgaard ApS, Brovst	Socialpædagogisk opholdssted for børn og unge Intern skole	8	4	√		<ul style="list-style-type: none"> • Fortsætter arbejdet med at forebygge og nedbringe antallet af magtanvendelser. • Overvejer at udarbejde vejledende retningslinjer for fysisk magtanvendelse og andre indgreb i selvbestemmelsesretten. • Tilstræber at overholde frister for at registrere og indberette magtanvendelse. • Anvender skemaet i voksenansvarsbekendtgørelsen til registrering og indberetning af magtanvendelser, hvis der i den interne skole anvendes magt over for børn, der er anbragt på Solskovgaard. • I samarbejde med Jammerbugt Kommune opdaterer overenskomsten om undervisning i den interne skole, således at afsnittet om magtanvendelse tager højde for reglerne om registrering og indberetning af magtanvendelse i voksenansvarsloven. • Sikrer dokumentation for den pædagogisk-psykologiske vurdering, der foretages i forbindelse med fritagelse af elever for undervisning i et eller flere fag. • Er opmærksom på reglerne om henholdsvis obligatoriske test i folkeskolen og folkeskolens prøver, herunder reglerne om fritagelse for test og prøver. <p>(Fortsættes næste side.)</p>

⁵ Antallet af børn og unge, som besøgsholdene havde samtaler med.

Hvor	Hvad	Samtaler med brugere ⁵	Samtaler med pårørende mfl.	DIGNITY deltog	IMR deltog	Anbefalinger
Altiden Solskovgaard ApS, Brovst (fortsat)						<ul style="list-style-type: none"> • Overvejer at udarbejde skriftligt materiale med information om de rettigheder, børn og unge har, herunder i forbindelse med magtanvendelse mv., som sprogligt er målrettet børn og unge, og som eventuelt er aldersopdelt. • Udarbejder en lokal instruks for medicinhåndtering, der er anvendelig i det daglige arbejde, jf. den gældende vejledning om udfærdigelse af instrukser.

Hvor	Hvad	Samtaler med brugere ⁶	Samtaler med pårørende mfl.	DIGNITY deltog	IMR deltog	Anbefalinger
Det Socialpædagogiske opholdssted Munkegården, Avernakø	Socialpædagogisk opholdssted for børn og unge Intern skole	12 ⁷	5	√	√	<ul style="list-style-type: none"> • Overvejer et kursus til de ansatte om nænsomme greb i forbindelse med magtanvendelse. • Genoptager arbejdet med udarbejdelse af risikovurderinger for at forebygge magtanvendelser. • Overvejer at udbygge retningslinjer om magtanvendelse til brug for vejledning til medarbejderne. • Sikrer, at børn, unge og forældremyndighedsindehavere informeres om deres rettigheder i relation til magtanvendelse, når børnene og de unge tager ophold på stedet. • Sikrer, at medarbejderne har kendskab til lovgivningen om magtanvendelse. • Tilstræber at overholde frister for at registrere og indberette magtanvendelse. • Sikrer, at børnene og de unge gøres bekendt med registreringen af magtanvendelse og får lejlighed til at lade indberetningen ledsage af deres egen redegørelse for episoden. • Sikrer overholdelse af reglerne om fuld fagrække, således at det også er muligt at få undervisning i fysik/kemi. • Sikrer overholdelse af reglerne om fritagelse for undervisning i fag, herunder særligt at fritagelse sker på baggrund af en pædagogisk-psykologisk vurdering foretaget af PPR. <p>(Fortsættes næste side.)</p>

⁶ Antallet af børn og unge, som besøgsholdene havde samtaler med.

⁷ Heraf en ung over 18 år.

Hvor	Hvad	Samtaler med brugere ⁶	Samtaler med pårørende mfl.	DIGNITY deltog	IMR deltog	Anbefalinger
Det Social-pædagogiske opholdssted Munkegården, Avernakø (fortsat)						<ul style="list-style-type: none"> I samarbejde med beliggenhedskommunen opdaterer overenskomsten om undervisning i overensstemmelse med de gældende regler (vedrørende visitation og anvendelse af magt). Overvejer baggrunden for reglen i husordenen om telefonadgang og i lyset heraf sikrer, at reglen – hvis den bevares – i indhold og anvendelse ikke går længere, end hvad hensynet bag opholdsstedets formål og virke tilsigter, herunder ikke udgør en uforholdsmæssig begrænsning i børnenes og de unges rettigheder. Sikrer korrekt mærkning af p.n.-medicin, så det fremgår, hvornår medicinen er ophældt, og hvornår den skal kasseres (4 uger efter ophældning).

Hvor	Hvad	Samtaler med brugere ⁸	Samtaler med pårørende mfl.	DIGNITY deltog	IMR deltog	Anbefalinger
Fonden Asgaard-Sødinge, Ringe	Socialpædagogisk opholdssted for børn og unge Intern skole	7 ⁹	3	√	√	<ul style="list-style-type: none"> Sikrer, at personalet har tilstrækkeligt kendskab til regler om magt i voksenansvarslovgivningen, eventuelt ved at give dem et kursus heri. Overvejer et kursus til personalet om nænsomme greb i forbindelse med magtanvendelse. Sikrer, at der er opmærksomhed på, at det kun er pædagogisk personale mv., der kan anvende magt efter voksenansvarslovgivningen. Overvejer at udarbejde retningslinjer om magtanvendelse til brug for vejledning til personalet. Sikrer, at børn, unge og forældremyndighedsindehavere informeres om deres rettigheder i relation til magtanvendelse (og andre indgreb i selvbestemmelsesretten), når børnene og de unge tager ophold på stedet. Tilstræber at overholde frister for at registrere og indberette magtanvendelse. Fortsætter arbejdet med at sikre dokumentation i indberetninger om magtanvendelse, samt sikrer, at lederens vurdering fremgår af indberetningsskemaet. Sikrer, at børnene og de unge gøres bekendt med registreringen af magtanvendelse og får lejlighed til at lade indberetningen ledsage af deres egen redegørelse for episoden, samt dokumenterer, at dette er sket. <p>(Fortsættes næste side.)</p>

⁸ Antallet af børn og unge, som besøgsholdene havde samtaler med.

⁹ Heraf to unge over 18 år.

Hvor	Hvad	Samtaler med brugere ⁸	Samtaler med pårørende mfl.	DIGNITY deltog	IMR deltog	Anbefalinger
Fonden Asgaard-Sødinge, Ringe (fortsat)						<ul style="list-style-type: none"> • Gennemgår de indberettede magtanvendelser med personalet og foretager en evaluering og drøftelse heraf for at drage læring (og forebygge magtanvendelser). • Fortsætter arbejdet med at sikre overholdelse af reglerne om undervisning i fuld fagrække og timetal. • Sikrer overholdelse af reglerne om fritagelse for undervisning i fag, herunder særligt at fritagelse sker på baggrund af en pædagogisk-psykologisk vurdering foretaget af PPR. • I samarbejde med beliggenhedskommunen færdiggør overenskomsten om undervisning og sikrer overensstemmelse med gældende regler (navnlig vedrørende fritagelse for undervisning i fag og anvendelse af magt). • Sikrer, at der i relevant omfang sker indberetning efter servicelovens § 153 i forbindelse med alvorlig skolevægring. • Sikrer, at de formelle krav til instrukser på sundhedsområdet følges, jf. Sundhedsstyrelsens vejledning om udfærdigelse af instrukser. • Sikrer, at temperaturen i køleskabet kontrolleres jævnligt, når der opbevares medicin deri.

Hvor	Hvad	Samtaler med brugere ¹⁰	Samtaler med pårørende mfl.	DIGNITY deltog	IMR deltog	Anbefalinger
Magnoliegården, Hårlev	Åben døgninstitution for børn og unge Intern skole	6	7	√		<ul style="list-style-type: none"> • Fortsætter arbejdet med at forebygge og nedbringe antallet af magtanvendelser. • Sikrer, at personalet har tilstrækkeligt kendskab til voksenansvarslovens betingelser for at anvende fysisk magt. • Tilstræber at overholde frister for at registrere og indberette magtanvendelse. • Sikrer, at beskrivelser af hændelsesforløb i indberetningskemaer om magtanvendelse er fyldestgørende. • Sikrer, at børnene og de unge får lejlighed til at lade en indberetning om magtanvendelse ledsage af deres egen redegørelse for episoden. • Fortsætter arbejdet med at sikre, at reglerne om undervisning i fuld fagrække og timetal overholdes. • Fortsætter arbejdet med at sikre, at reglerne om fritagelse for undervisning i enkelte fag overholdes. • Sikrer, at personalet i den interne skole er bekendt med voksenansvarslovens anvendelsesområde. • Overvejer at udarbejde skriftlige retningslinjer om forebyggelse af vold og seksuelle overgreb og fremgangsmåden ved mistanke om overgreb. • Sikrer, at medicininstrukserne opdateres med præcisering af målgruppe i henhold til vejledning om udfærdigelse af instrukser. <p>(Fortsættes næste side.)</p>

¹⁰ Antallet af børn og unge, som besøgsholdene havde samtaler med.

Hvor	Hvad	Samtaler med brugere ¹⁰	Samtaler med pårørende mfl.	DIGNITY deltog	IMR deltog	Anbefalinger
Magnoliegården, Hårlev (fortsat)						<ul style="list-style-type: none"> • Sikrer, at instruksen vedrørende p.n.-medicin opdateres, så beskrivelsen svarer til den faktiske procedure. • Sikrer, at medicindoseringsæsker påføres label med navn og CPR-nummer.

Hvor	Hvad	Samtaler med brugere ¹¹	Samtaler med pårørende mfl.	DIGNITY deltog	IMR deltog	Anbefalinger
Skole- og behandlingshjemmet Orøstrand	Socialpædagogisk opholdssted for børn og unge Intern skole	13	9	√	√	<ul style="list-style-type: none"> • Fortsætter arbejdet med at forebygge og nedbringe antallet af magtanvendelser. • Sikrer, at børn, unge og forældremyndighedsindehavere informeres om deres rettigheder i relation til magtanvendelse (og andre indgreb i selvbestemmelsesretten), når børnene og de unge tager ophold på stedet. • Tilstræber at overholde frister for at indberette magtanvendelse. • Sikrer, at begrundelserne i indberetningsskemaer om magtanvendelse er fyldestgørende. • Sikrer, at medicininstrukserne opdateres med datering og præcisering af ledelsesansvar og målgruppe i henhold til vejledning om udfærdigelse af instrukser. • Sikrer, at ophældt medicin mærkes med præparatnavn og dato for ophældning i henhold til vejledning om ordination og håndtering af lægemidler.

¹¹ Antallet af børn og unge, som besøgsholdene havde samtaler med.

Skema om fysisk magtanvendelse

Institution, herunder eventuel afdeling: _____

Barnet eller den unges alder ved magtanvendelsens start: _____

Barnet eller den unges navn: _____

Dato for magtanvendelsen: _____

Generelt

Er standardskemaet i bekg. 94/2019, bilag 1 a, anvendt	☐	☐
	Ja	Nej
Er de obligatoriske blå felter (stort set) udfyldt	☐	☐
	Ja	Nej
Er de frivillige grønne felter (stort set) udfyldt	☐	☐
	Ja	Nej

Indgrebet

Fysisk magtanvendelse: Varighed: ____ timer ____ minutter

Giver beskrivelsen grundlag for tvivl om indgrebets lovlighed, herunder proportionalitet?

Ja Nej Uklart

Ved ja, begrund kort _____

Er indgrebet tilstrækkeligt dokumenteret?

Ja Nej Uklart

Inddragelse af barnet eller den unge

- Er barnet eller den unge gjort bekendt med indberetningen?
Ja Nej Fremgår ikke
- Har barnet eller den unge haft lejlighed til at udtale sig om episoden?
Ja Nej Fremgår ikke
- Har barnet eller den unge udtalt sig om episoden?
Ja Nej Fremgår ikke
- Er der fundet en løsning på, hvordan magtanvendelse kan undgås fremover?
Ja Nej Fremgår ikke
- Giver inddragelsen af barnet eller den unge grundlag for andre
bemærkninger?
Ja Nej

Begrund kort _____

Registrering og indberetning

- Er hændelsen registreret på indberetningsskemaet "inden for 24 timer"?
Ja Nej Fremgår ikke
- Er kopi af skemaet sendt til den anbringende kommune "uden ugrundet
ophold"/"inden for 24 timer efter registreringen"?
Ja Nej Fremgår ikke
- Er forældremyndighedsindehaveren orienteret
"uden ugrundet ophold"/"umiddelbart efter registreringen"?
Ja Nej Fremgår ikke
- Er kopi af indberetningsskemaet sendt til socialtilsynet
"ved månedens udgang"?
Ja Nej Fremgår ikke
- Er kommunal eller regional driftsherre orienteret
"ved månedens udgang"?
Ja Nej Fremgår ikke Ikke relevant

Er hændelsen indberettet til skolekommunen?

Ja

Nej

Fremgår
ikke

Ikke relevant

NB: Der gælder særlige regler ved registrering og indberetning af en handling, der er undergivet påtale, herunder et eventuelt strafansvar.

Barnets bedste

Er barnets bedste kommet i første række ved magtanvendelsen,
herunder i forhold til inddragelsen af barnet eller den unge?

Ja

Nej

Uklart

Begrund svaret kort

Øvrige bemærkninger